

Mogens Gøyes – »indeholder en afskrift af Christiern den andens landlov i dennes endelige form«; med den i hænde – og støttet til en fuldmagt og til profosregler – kunde rigsmarsken i 1522 gennemføre sin jydsk rettertingsrejse. Resultaterne synes bindende, og de har senere kunnet tjene som støtte for videre forskning over kongens lovgivningsvirksomhed.

Mogens Rathsacks hovedindsats blev dog den massive disputats 1980 om 'Fuldaforskningerne. En retshistorisk analyse af klostret Fuldas pavelige privilegier i perioden 751–ca. 1158'. En overordentlig kyndig og minutøs diplomatarisk analyse af Fuldadiplomerne med henblik på ægthed, interpolation eller andre særegenheder forbindes organisk med indgående studier over dette og andre klostres retsinstitutioner, besiddelsesrettigheder, jurisdiktion, eksemption, status osv. Nok så vigtigt er det, at Mogens Rathsack selv betragtede undersøgelsen som en forstudie »til en generel fremstilling af pavestolens privilegiepolitik i tidlig middelalder«. Arbejdet – det kolossale arbejde – var i hans øjne nødvendigt, fordi »det mest velegnede materiale« til pavestolens historie naturligvis måtte være dens egne, rensede diplomer, som ejendommeligt nok aldrig systematisk havde været lagt til grund for behandlingen af dens historie; specielt havde Rathsack investiturstriden i tankerne.

Det er tragisk, at dr. Rathsack aldrig nåede at fuldføre dette arbejde, som han vilde have været selvskrevet til. Men allerede disputatsen *var* et værk på internationalt niveau. En lykke da, at han inden sin død nåede at få at vide, at den vil blive publiceret på tysk således, at den vil blive alment tilgængelig og – utvivlsomt – alment anerkendt som det grundlæggende arbejde, den virkelig er.

*E. Ladewig Petersen*

## ALEXANDER SCHARFF

11. juli 1904 – 27. marts 1985

Alexander Scharffs navn er fast og varigt knyttet til genopbygningen af studiet af slesvig-holstensk og nordeuropæisk historie ved universitetet i Kiel i den overmåde vanskelige efterkrigstid og til genoptagelsen af menneskelige og videnskabelige kontakter med kolleger i Danmark »efter onde år, som rystede det dansk-tyske forhold og lagde det øde«.

Han fødtes i nærheden af Magdeburg i den lille by Calbe a.d. Saale, men faderen, der var praktiserende læge, flyttede til Flensborg, hvor svigerfaderen havde levet, og sønnen kom derfor til at tilbringe barndom

og ungdom i den slesvigske fjordby. I hans sidste skoleår – på byens Gamle Gymnasium – opstod der i forbindelse med afstemningen i 1920 i byens befolkning skarpe nationale modsætninger, der næppe forblev uden følger for hans studievalg, første optræden og tidligste historiske arbejder. Han studerede 1923–29 i Tübingen, München og Kiel. I München skrev han i et ultranationalt miljø sin doktorafhandling »Preussisch-hegemonische Strömungen in der Frühzeit der deutschen Einheitsbewegung«, der blev offentliggjort i Bonn 1929 med en lidt afvigende titel. I Kiel bestod han 1929 sin statseksamen og deltog derefter i arbejdet omkring Deutsch-Nordische Burse, som oprindeligt (1929) var tænkt som et kollegium for tyske studerende fra de skandinaviske lande, og omkring Schleswig-Holsteinische Universitätsgesellschaft (grundlagt 1918), der udfra et nationalt grundsyn formidlede foredrag i hele provinsen og oprindeligt også indsamlede penge til støtte for forskningsopgaver ved Kiels universitet. 1941–43 var Scharff forretningsfører for selskabet, som tilligemed Bursen kompromitteredes eftertrykkeligt i årene 1933–45, så begge måtte efter krigen reorganiseres. 1937 habiliterede Scharff sig i Kiel med en afhandling, der vedrørte »Kampf um Deutschlands Einheit in Mitteleuropa«, der i udtog blev trykt i Kiel. Han blev året efter docent og var under krigen civil lærer i historie og udenrigspolitiske forhold ved officersskolen på marinestationen i Flensborg-Mørvig. 1944 fik han professortitel.

Efter krigen, der havde forvandlet Kiel til en ruinhob, kunne Scharff i 1946 under primitive forhold genoptage sit arbejde på universitetet, fra 1949 med henblik på slesvig-holstensk historie. 1952 blev stillingen udbygget til et ekstraordinært professorat, 1957 til en lærestol i slesvig-holstensk og nordisk historie. Denne stilling som »Landeshistoriker« beklædte Scharff til sin emeritering i 1972, men han optrådte også i de følgende år ofte som foredragsholder eller som deltager ved videnskabelige og folkeoplysende foranstaltninger.

Scharffs videnskabelige produktion bestod foruden af den gode oversigt »Schleswig-Holsteinische Geschichte – ein Überblick (særudgave 1960 af »Territorien-Ploetz«, 4. Aufl. 1984) især af afhandlinger og mindre artikler om Tysklands og Preussens historie i det 19. århundrede, om skandinavisk historie og frem for alt om den slesvig-holstenske historie i 19. og 20. århundrede med tyngdepunkter omkring midten af det 19. århundrede og omkring helstatens opløsning i 1864. Også til sit universitets historie ydede han bidrag. Hans bibliografi findes i en af M. Jessen-Klingenberg udgiven samling af Scharffs artikler »Schleswig-Holstein in der deutschen und nordeuropäischen Geschichte« (Stuttgart 1969). En meget betydelig spændvidde viser den sammesteds offentlig-

gjorte omfangsrige liste over de doktorafhandlinger, som han har ydet vejledning til. Han var en fremragende lærer. Hans egne arbejder er sprogligt omhyggelig gennemarbejdede og trods de store linier, han yndede at trække op, overmåde præcise i detaljen.

Scharff var meget engageret i at finde nye veje i forhold til Danmark efter nazismens og krigens år. Han erindrede i sin høje alder med taknemmelighed, at Troels Fink havde udtalt sig i kritisk anerkendende ord om den nye slesvig-holstenske historievidenskab, og at Fink i 1951 havde fundet vejen til hans hjem og hans institut. Sammen med andre danske og tyske historikere og skolebogsforfattere mødtes de i 1952 i Braunschweig og udarbejdede fælles retningslinier til forbedring af skolebøger i form af en kortfattet fremstilling af det dansk-tyske forholds historie og problemer fra vikingetiden til afstemningen i 1920. Han deltog siden i mange foranstaltninger, der tilsigtede en forbedring af det dansk-tyske forhold, bl.a. i udgivelsen af et dansk-tysk kildehæfte »De nationale modsætninger 1800–1864« (Flensborg 1984). En særlig glæde var det for ham at være tilstede, da danske og tyske historikere i 1983 igen mødtes i Braunschweig på Georg-Eckert-Institut for at supplere den oprindelige vejledning med en fortsættelse, som går til nutiden (Studien zur internationalen Schulbuchforschung, Schriftenreihe des Georg-Eckert-Instituts, Bd. 37: Det dansk-tyske forholds historie og problemer fra vikingetiden til nutiden. En vejledning til brug i historieundervisningen, Braunschweig 1984).

I et tidsskrift, sydslesvigske studerende udgav i 1950'erne, skrev Scharff om disse tidlige møder med danske videnskabsmænd, at han håbede, at de af den måde, de var blevet modtaget på og den forståelse, der var blevet vist dem, havde kunnet se »hvor vigtigt det er for os, at nationerne kommer hinanden nærmere« (Front og Bro, årg. 3, s. 65). Dette mål bidrog Scharff oprigtigt og utrætteligt til, og det var med dyb glæde, han i 1970 modtog det danske kommandørkors som en anerkendelse af sin indsats for at uddybe de dansk-tyske relationer.

*Lorenz Rerup*